

Tudományos publikációs tevékenység az elmúlt húsz évben a rendőrségi gazdaságvédelem kiemelt területein mértékadó hazai folyóiratokban¹

NAGY Richárd² - ZSIGMOND Csaba³

Írásunk célja a rendőrségi gazdaságvédelem elméleti megközelítéseit, egyes kiemelt területeit a hazai mértékadó folyóiratokban az elmúlt 20 évben taglaló tudományos publikációk áttekintő elemzése, rendszerezése a tudománymetriai összefoglalás érdekében. A vizsgált területek: a gazdasági bűnözésről, rendőrségi gazdaságvédelemről általában, pénzmosás, korrupciós bűncselekmények, környezeti bűncselekmények. A publikációk áttekintését, elemzését követően megállapíthatjuk, hogy a gazdasági bűnözés elméleti megközelítéseiről szóló cikkeken a szerzők eltérő módon látják a gazdasági bűnözés jellemzőit, határait, fogalmát. A három kiemelt szakterületen megjelent cikkekben a nemzetközi, európai uniós és hazai jogszabályi környezet változásait, a felmerülő dogmatikai és jogértelmezési kérdéseket, kriminológiai jellemzőket, sikeresen megoldott ügyekben szerzett tapasztalatokat, bevált gyakorlatokat osztottak meg, illetve a korrupciós témakörben a bűncselekménytípus nagy látenciájára tekintettel kutatásmódszertani kérdéseket tárgyaltak. Cikkünk remekül mutatja az egyes területeken a különböző tudományos álláspontokat, azok fejlődését, alakulását. A szakterületen megjelent írások ilyen áttekintő jellegű elemzése hasznos forrásként szolgálhat nem csupán a gyakorlatban dolgozó jogalkalmazóknak, hanem a témában kutató tudományos szakembereknek is, mivel megismerhetik az egyes tudományos álláspontokat, a jogszabályi környezet fejlődését, változásait, a felmerülő dogmatikai kérdéseket.

Kulcsszavak: a rendőrség gazdaságvédelmi tevékenysége, gazdasági bűnözés, pénzmosás, korrupciós bűncselekmények, környezeti bűncselekmények

¹ A TKP2021-NVA-18 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzetközi Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

² Rendőr alezredes, dr. iuris, osztályvezető, ORFK Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Főosztály Korrupció és Gazdasági Bűnözés Elleni Osztály

³ Rendőr alezredes, PhD, adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Bűnügyi Gazdaságvédelmi és Kiberbűnözés Elleni Tanszék

Bevezetés

A gazdaságvédelem mint általános fogalom a *Rendészettudományi szaklexikon* szerint állami irányítási tevékenység, rendszabályok összessége a nemzetgazdaság alapvető érdekeinek, értékeinek védelmére a káros külső és belső hatásokkal szemben.⁴ A gazdaság védelme általános állami feladat, amely szervezetrendszerrel és jogi szabályozást igényel. A tágabb értelemben vett gazdaságvédelem a közigazgatás eszköztárszerével⁵ ér cél, amelybe beletartozik a kormányzat, a bankrendszer vagy a titkosszolgálatok éppúgy, ahogy a rendészet eszközei. A gazdaságvédelem rendészeti eleméhez a magyar jogrend a rendőrség gazdaságvédelmi feladatokat ellátó szerveinek és más hatóságoknak is biztosít hatásköröket. A rendőrségi gazdaságvédelem alatt tehát azokat a feladatokat értjük, amelyeket a magyar rendőrség kapott gazdaságvédelmi funkciójának ellátásához. E publikációban a továbbiakban ezekkel foglalkozunk.

Hazánkban a rendőrség gazdaságvédelmi tevékenységéről szóló 17/2018. (V. 31.) ORFK utasítás (ORFK utasítás) konkrétan meghatározza, hogy e tevékenységet a rendőrség mely szervezeti elemeinek kell ellátnia, milyen feladatokat kell végrehajtani, és legfőképpen melyek azok a bűncselekmények, amelyek felderítése és vizsgálata a rendőrség gazdaságvédelmi szervezeti elemeinek hatáskörébe tartozik.

E publikáció a rendészettudomány és a bűnügyi tudományok területén a hazai mértékadó lapokban (*Belügyi Szemle, Rendészeti Szemle, Magyar Rendészet*) megjelent tudományos kutatásokat, eredményeket rendszerezi, elemzi, foglalja össze, amelyek a magyar rendőrségnek és más hazai, illetve EU-tagállami bűnüldöző hatóságnak a gazdaságvédelmi tevékenységéhez szorosan kapcsolódnak, és Magyarország, illetve az Európai Unió gazdasági biztonságára nézve kiemelt fenyegetést jelentenek.

Módszertan

Az online elérhető MATARKA adatbázis⁶ segítségével vizsgáltuk át a rendészettudomány három hazai mértékadó folyóiratának – *Belügyi Szemle, Rendészeti Szemle, Magyar Rendészet* – a megjelent publikációit 2004-től a 2023. év végéig. Ennek során kiválasztottuk azokat az írásokat, amelyek vizsgált témánk szempontjából relevánsak voltak. Összesen 106 publikációt találtunk a vizsgált időszakban, amely alapján 10, a magyar rendőrség gazdaságvédelmi tevékenységéhez az ORFK utasítás szerint sorolt témát hoztunk létre, azonban terjedelmi keretek miatt ilyen nagyszámú publikációt nem dolgozhattunk fel ebben az írásban. Ezért a gazdaságvédelem területén megjelent publikációk vonatkozásában szűkítést végeztünk, és csak azokat a kiemelt

⁴ BODA et al. 2019: 214.

⁵ LAPSÁNSZKY–BOROS 2021: 129, 135, 140.

⁶ A magyar folyóiratok tartalomjegyzékének kereshető adatbázisa (matarka.hu).

témákat foglaltuk össze, amelyek az Európai Unió Tanácsa szerint az unió biztonságára kiemelt fenyegetést jelentő úgynevezett EMPACT (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats) -prioritások között is szerepelnek: pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás, korrupció, környezeti bűncselekmények;⁷ illetve feldolgoztuk a gazdasági bűnözés, a gazdaságvédelem elméleti megközelítéséről szóló írásokat is. Ennek megfelelően összesen 39 releváns cikket elemeztünk. Nem tárgyaltuk az úgynevezett kiberbűncselekményeket, mivel egyrészt mára a gazdaságvédelemtől elkülönülő szakterületként jelentkezik, másrészt a technika gyors fejlődése okán a húszéves távlatban feldolgozott írások nagyobb része már elavultnak, meghaladottnak tűnhetne.

Eredmények

Kutatásunk eredményeként az alábbiak szerint foglalhatók össze a négy területen megjelent tudományos írások.

A gazdaságvédelemről és a gazdasági bűnözésről általában

A gazdaságvédelemről és a gazdasági bűnözés általános megközelítéseiről a vizsgált időszakban 7 publikáció jelent meg.

Egy 2006-os publikáció a gazdaságvédelem fogalmát vizsgálja, elemzi történeti korokon átívelve.⁸ Az írás az összetett gazdaságvédelem szót kettéosztva közelíti meg a kérdést: a gazdaságot tárgyalja először, amelyet olyan emberi társadalmi tevékenységként definiál, amely az anyagi javak előállításával, elosztásával, fogyasztásával valósul meg, míg az ezzel összefüggő védelmet (gazdaságvédelmet) úgy határozza meg, mint olyan tevékenység, amely a gazdaságot érő fenyegetettség, veszély elhárítását, megelőzését szolgálja. A szerző szerint ez a védelem egyrészt jogi, törvényi eszközök, másrészt az ehhez szükséges intézményi keretek segítségével valósul meg. Ezt követi a korszakokon átívelő történeti jellegű áttekintés.

Az úgynevezett fehérgalléros bűnözés mint kifejezés eredetét, alakulását és jellemzőit vizsgálja egy 2007-es írás.⁹ A szerző a fogalmat a neves kriminológustól, Sutherlandtól eredezteti, aki a szót először egy 1939-es konferencián használta szóban, majd 1949-ben megjelent könyvében írásban. A publikáció későbbi szerzők és az FBI meghatározásait is elemzi, illetve több olyan hírhedt bűnügyet is tárgyal (Worldcom-ügy, Enron-ügy stb.), amelyet a fehérgalléros bűnözés területén követtek el.

⁷ Council of the European Union 2017.

⁸ JANKOVICS 2006.

⁹ INZELT 2007.

Korinek¹⁰ a gazdasági bűnözés kriminológiai, büntetőjog-tudományi megközelítéseit vizsgálta 2009-es írásában. Elemzi, hogy a gazdasági bűnözést egyes korok büntető jogszabályai miként szabályozták, jellemzően milyen tényállások léteztek, milyen szankciókat helyeztek kilátásba. Így például a Csemegi-kódex a pénz- és bélyeghamisítást pönalizálta, a szocialista időkben eleinte a társadalmi tulajdon fokozottabb védelmét helyezték kilátásba, majd az időszak második felében már egyre inkább keretjellegű tényállások jelentek meg. Elemzi továbbá egyes neves szerzők elméleteit a gazdasági bűnözésről: így hivatkozik Tóth Mihályra, aki elkülönítette a gazdasági és a gazdálkodással összefüggésben elkövetett bűncselekményeket. Megemlíti, hogy Pusztai kiemeli a gazdasági bűnözés úgynevezett szívó hatását, vagyis ha néhányan a gazdálkodási szabályokat áthágnak a nagyobb nyereség érdekében, idővel a versenytársak, vagyis a gazdaság más szereplői is gazdasági bűncselekményeket követnek el. Kiemeli még Irk és Barabás gondolatait, amelyek szerint nehéz egységes fogalmat alkotni a gazdasági bűnözésre, tekintettel arra a tényre, hogy a gazdasági és a kriminológiai megközelítések még nem találtak egymásra, illetve jelentős különbségek vannak a büntetőjogi és a kriminológiai szemléletben egyaránt. Végül elemzi, hogy milyen sajátos szankciókra van szükség a gazdasági bűnözés ellen, kiemelve a vagyyonelvonás fontosságát és hatékonyságát.

Szintén a gazdasági bűnözés fogalmi meghatározásait vizsgálta Gál.¹¹ Írásában először a gazdaság fogalmát határozza meg három megközelítésből: mikro-, makroökonomiai és kriminológiai szempontból; majd Korinekhez hasonlóan végigvezeti a gazdasági bűnözés büntetőjogi szabályozásának változásait, és a büntetőjog-irodalmi és kriminológiai hazai szakirodalmi álláspontokat. Végül kifejti saját álláspontját, amelyben Tóth Mihály meghatározásával ért egyet, amely szerint kriminológiai szempontból a gazdasági bűnözés a gazdálkodás menetében megvalósuló vagy ahhoz szorosan kapcsolódó bűnözés, amely alkalmas arra, hogy esetlegesen egyéni sérelmeken túl a gazdálkodás rendjét sértse vagy veszélyeztesse. Emellett egy felosztást is alkalmaz, amelybe a legnagyobb halmazt képező szélesebb értelemben vett gazdasági bűncselekmények három csoportja tartozik: a gazdálkodással összefüggő bűncselekmények, a szűkebb értelemben vett gazdasági bűncselekmények (a Btk. megfelelő fejezete) és az egyes illegális tevékenységekhez kapcsolódó pénzmosási bűncselekmények.

Tóth 2009-es írásában az akkor a rendszerváltástól számított húsz év gazdasági bűnözését vizsgálta.¹² A cikk első részében elemezte a rendszerváltás után megjelenő gazdasági bűncselekményeket – így az olajbűnözéssel összefüggő adócsalásokat, a privatizációval összefüggő bűncselekményeket, a különböző vám- és devizasabályok kijátszását, a megjelenő úgynevezett körhintacsalásokat (fantomcégek, fiktív számlák kibocsátása) –, az azokkal kapcsolatos felderítési és ítélkezési problémákat, az általuk okozott károkat és a hatékonyabb megtérítés lehetőségeit, végül

¹⁰ KORINEK 2009.

¹¹ GÁL 2009.

¹² TÓTH 2009.

a lehetséges gazdasági morál kialakításának esélyeit. Egy későbbi írás¹³ elsősorban a rendszerváltást közvetlenül megelőző és azt követő időszak gazdasági bűnözését és az arra adott rendészeti válaszokat vizsgálta.

A gazdasági bűnözés statisztikai mérésének problémáit tárgyalja Gál.¹⁴ Először a fentiekben már vázolt problémát taglalja, vagyis a gazdasági bűnözés meghatározásának nehézségeit. Elemzi az akkori, 2008-as statisztikai adatokat, majd a pénzmosás terjedelmének és látenciájának becslési lehetőségét mutatja be. A látencia két fő típusát különbözteti meg: egyrészt amikor maga az alpbűncselekmény is látenciában marad, és így a vele kapcsolatos pénzmosás is, míg a másik eset, amikor az alpbűncselekmény ismertté válik, de a pénzmosás látens marad. A látencia meghatározásánál a „valószínűsítést” vizsgálja, amely két módszert alkalmaz: a közvetlen becslést, amely a nemzetközi banki statisztikákból indul ki, illetve a közvetett becslést, amely esetében a különböző illegális és nagy bevételt jelentő tevékenységeket (kábitószer-kereskedelem, prostitúció stb.) veszi figyelembe. Végül egy, az FBI által alkalmazott korrelációs modellt is bemutat, az összetettebb statisztikai adatok kimutatására.

Pénzmosás, terrorizmusfinanszírozás

A húszéves távlatban e témában 13 db publikációt találtunk és dolgoztunk fel. A megjelent írások egyrészt rámutatnak a pénzmosás káros gazdasági hatásaira,¹⁵ magyarországi történetére¹⁶ a változó európai uniós és hazai jogszabályi háttérre, illetve ezzel kapcsolatban különböző jogértelmezési, dogmatikai kérdésekre,¹⁷ a gyakorlatban előforduló pénzmosás-elkövetési módszerekre, trendekre,¹⁸ végül néhány írás a pénzmosáshoz kapcsolódó terrorizmusfinanszírozás bűncselekményét is tárgyalja.

A megjelent tudományos írások szerint a pénzmosás a világ összes országa GDP-jének mintegy 2–5%-át teszi ki. Mivel illegális forrásból származik, és a legális gazdaságba juttatják vissza csupán elleplezési céllal, akár nagy veszteséget is elkönyvelve, e bűncselekmény az egyes országok gazdaságára súlyos veszélyt jelenthet.¹⁹

Már az egyik 2005-ös szakirodalmi forrás is kiemeli a pénzmosás bűncselekményének globális, határokon átnyúló jellegét, hiszen nem csupán manapság lehet az online térben való utalásoknak köszönhetően a bűnözésből származó pénzt gyorsan továbbítani, hanem ez már közel húsz évvel ezelőtt is megoldható volt. Ennek megfelelően emeli ki az olyan nemzetközi szervezetek fontosságát és szerepét a globális pénzmosás elleni harcban, mint az 1989-ben alapított FATF (Financial

¹³ BALASSA–BERZSENYI 2018.

¹⁴ GÁL 2008.

¹⁵ GÁL 2005.

¹⁶ DÁNOS 2023.

¹⁷ BÁLINT 2016; CZINE 2005; GÁL 2023; JACSÓ 2009; JACSÓ 2023; NAGY 2020; POLT 2023; SZENDREI 2018.

¹⁸ LUDÁNYI 2023; NAGY 2022; SZENDREI 2008.

¹⁹ CZINE 2005; GÁL 2005; SZENDREI 2008.

Action Task Force on Money Laundering), amely szervezet a pénzmosás megelőzésére 40 ajánlást dolgozott ki. Ugyanígy megemlíti az APG-t (Asia/Pacific Group of Money Laundering), amelynek az ázsiai, csendes-óceáni országok tagjai, a CFATF-et (Caribbean Financial Action Task Force), amely a karibi térség pénzügyi akciócsoportja, a kelet- és dél-afrikai pénzmosásellenes csoportot (Eastern and Southern African Anti-Money Laundering Group, ESAAMLG), végül a GAFISUD-ot (Financial Action Task Force of South America), amely a dél-amerikai országokat fogja át.

A pénzmosás elleni egységes és hatékony fellépés érdekében az Európai Unió 1991 óta összesen hat irányelvet alkotott. Ezeket az irányelveket tárgyalták egyes közlemények.²⁰ Az első, még 2009-ben megjelent elemzés az akkor kibocsátott III. számú irányelvet tárgyalta,²¹ amely többek között a kockázatalapú megközelítést és a fokozott ügyfél-átvilágítást vezette be, illetve a tagállamok részére kötelezően előírta a bűncselekményekből származó vagyon átruházásának, elrejtésének és megszerzésének tilalmazását. A következő, IV. irányelvet és annak a szervezett bűnözés gazdasági hátterére gyakorolt hatását vizsgálta egy másik publikáció.²² A mű szerint a IV. irányelv többek között lehetővé tette azt, hogy minden piszkos pénzből származó vagyon a bejelentésre kötelezett szolgáltatók szeme elé kerüljön, akiknek kötelességük az ilyen bejelentéseket megvizsgálni, és az eredményeket az illetékes hatóságok felé továbbítani.

Egy későbbi, 2023-as tudományos közlemény²³ már az akkor kibocsátott VI. irányelvet vizsgálja, amely többek között kiterjesztette a pénzmosás elkövetési tárgyát a vagyonra, illetve előírta, hogy az alapcselekmény fogalmát a tagállamok egységesen szabályozzák, illetve nem szükséges, hogy az alapcselekményért a büntetőjogi felelősséget megállapítsák, azonban továbbra is előírta a kettős inkriminációt.

A szervezett bűnözés és a hozzá kapcsolódó pénzmosás mint szorosan összefüggő jelenség magyarországi megjelenéséről, történetéről szóló forrás²⁴ szerint mindkettő az 1980-as években jelent meg hazánkban. Egyrészt egyes vagyon elleni bűncselekményeket (betöréseket) követtek el szervezeten csoportok, másrészt nemzetközi árucsempészek jelentek meg hazánkban. Előbbiek a bűncselekményekből származó bevételt kisebb kereskedelmi, vendéglátó egységek megvásárlásával, üzemeltetésével mosták tisztára. A forrás utal a szerző 1990-ben *A szervezett bűnözés elemeinek megjelenése a hazai bűnözésben* című disszertációjára, amelyben már akkor felhívta a figyelmet arra, hogy a szervezett bűnözést vissza lehetett volna szorítani, ha a jogalkotó a pénzmosás pénzügyi-gazdaságjogi helyzetét szabályozta volna, és kiemelte az úgynevezett „nonpenal privison”, vagyis a nem csak büntetőjogi eszközök szerepét. Kiemelte továbbá, hogy nem csupán a megemelt büntetési tétel lehet a kulcsa a hatékony fellépésnek, hanem a bünszervezetek vagyónának elvonása is.

²⁰ JACSÓ 2009; JACSÓ 2023; NAGY 2020.

²¹ JACSÓ 2009.

²² SZENDREI 2008.

²³ JACSÓ 2023.

²⁴ DÁNOS 2023.

A pénzmosással kapcsolatban felvetődő dogmatikai kérdések vonatkozásában elsőként az alpbűncselekmények dilemmáját érdemes kiemelni. A pénzmosás tényállásának szövege az elmúlt években ugyan számtalan módosításon esett át, azonban mindig is úgynevezett járulékos bűncselekmény volt, vagyis egy másik elkövetett bűncselekmény megvalósulása is szükséges volt megállapításához. Ennek megfelelően veti fel a dogmatikai kérdéseket egy forrás²⁵ az alapcselekmény vonatkozásában. Egyrészt kérdésként fogalmazza meg, hogy a külföldön elkövetett bűncselekmény lehet-e alapcselekmény, másrészt az alapcselekménynek milyen stádiumban kell lennie. A válasz a szerző szerint az első kérdésre igen, míg a második kérdésre adott válaszában kifejti, hogy akár egy kísérleti szakaszba jutott bűncselekmény is lehet alapcselekmény. Az első kérdésre adandó válasz előtt részletesen elemzi a kettős inkrimináció követelményét és a felmerülő dogmatikai kérdéseket: vizsgálni kell, hogy bűncselekmény-e az alapcselekmény az elkövetés helye szerinti országban, fennáll-e az adott országban büntethetőségi akadály (például elévülés), illetve szükséges-e, hogy jogerős bűnösséget megállapító bírói ítélet szülessen az alapcselekmény vonatkozásában. Részletesen levezeti, hogy egyes álláspontok szerint a kettős inkrimináció akadály lehet a büntethetőség hiánya elévülésnél, míg mások nem osztják ezt, viszont egységes az álláspont abban, hogy nem lehet akadály gyermekkor vagy kóros elmeállapot. Kifejti továbbá, nem szükséges a jogerős bírói ítélet az alpbűncselekmény miatt indult ügyben.

A pénzmosás bírósági gyakorlatát elemző 2005-ös cikkben²⁶ a szerző jogerős bírósági ítéleteken keresztül elemzi, milyen alpbűncselekmények jellemzőek leginkább a pénzmosáshoz kapcsolódóan: emberkereskedelem, zsarolás, adócsalás, illegális hulladékkereskedelem, embercsempészet, dohány- és alkoholcsempészet, korrupció. Kifejti továbbá, a gyakorlatban hogyan valósul meg a pénzmosás három fázisa (elhelyezés, rétegzés, integrálás), illetve a pénzmosás elleni fellépés két fő modelljét: az amerikai és a kontinentális, amely szerint az amerikai modellnél bizonyos összeghatár felett a pénzintézetnek azonosítania kell ügyfelét, míg a kontinentális modellnél bizonyos szakmák képviselőinek gyanús tranzakciók esetén szintén azonosítási kötelezettségeik vannak. Elmondhatjuk, hogy a ma hatályos pénzmosás elleni törvény mindkét modell elemeit alkalmazza.

A pénzmosás *Büntető törvénykönyv*ben szereplő tényállási szövegének legutóbbi módosítása igazodott a 2018/1673-as számú (VI. pénzmosási) irányelvhez, amely az úgynevezett saját pénz mosását is büntetni rendelte. Ennek kapcsán egyes források²⁷ megemlítik, hogy a saját pénz mosásának büntetendővé tétele dogmatikailag aggályos, hiszen egy vagyon elleni bűncselekmény, például lopás elkövetője azzal, hogy az ellopott dolgot elrejt, és önmagát nem jelenti fel, pénzmosás elkövetése miatt is felelősségre vonható.

²⁵ BÁLINT 2016.

²⁶ CZINE 2005.

²⁷ POLT 2023.

Más források²⁸ szerint a kétszeres értékelés tilalmába ütközik a saját pénz mosásával kapcsolatban az azt leplező, elfedő elkövető büntetni rendelése, amely a már hivatkozott VI. irányelv elvárása volt.

Az orgazdajellegű pénzmosás esetén szintén problémás, hogy a büntetési tétel öt évig terjedő szabadságvesztés, és egy kisebb értékű lopásból származó dologra elkövetett orgazda ezzel a büntetéssel nézhet szembe, míg a lopási alaphűncselekmény elkövetője csak lényegesen rövidebb, két évig terjedő szabadságvesztéssel.²⁹

Az elműlt húsz évben az általunk vizsgált mértékadó rendészettudományi folyóiratok közöltek olyan publikációkat, amelyek a pénzmosási technikákat tárgyalták. Az egyik ilyen egy 2008-as cikk,³⁰ amely összesen 14 pénzmosási technikát sorol fel: ékszerek vásárlása; szerencsejátékok; ügyvédi letét; élet- és vagyombiztosítások; hamis számlák kiállítás; az úgynevezett „holland szendvics”; hamis választott bíraskodás; földalatti bankrendszerek használata (*hawala*); arany piac; nagy értékű euróbankjegyek (500 eurós) használata; e-készpénz; ingatlanok; egyes sportágak, sportolók szponzorálása; illetve műtárgyak felvásárlása. Egy 2023-as cikk már említi a kibertérben való pénzmosás veszélyeit is, kiemelve a kriptovalutákat.³¹ Egy másik írás³² egyrészt a kibertérben egyre inkább elszaporodó úgynevezett BEC-csalásokra (*business email compromise*) és az azokhoz kapcsolódó pénzmosásra hívja fel a figyelmet, másrészt egy konkrét és leleplezett bűnszervezet pénzmosási tevékenységét tárgyalja. Az előbb említett úgynevezett BEC-csalások (számlaváltós csalásként is ismertek) lényege, hogy egy pénzügyi vezető e-mail címét feltörve az ő nevében küldenek e-mailt egy cég utalásokat végrehajtó tagjának, azzal, hogy a legközelebb esedékes utalás összegét már az e-mailben megadott célszámlára küldje, amely célszámla az elkövetői körhöz köthető stróman nevében van. A leleplezett nemzetközi bűnszervezet a már taglalt csalási módszerrel megszerzett összegeket óriási céghálón keresztül strómanok segítségével mosta tisztára. A nyomozó hatóság összesen mintegy 470 millió Ft értékben foglalt le készpénzt és egyéb vagyonelemeket ebben az ügyben. Szintén napjaink újabb pénzmosási technikájaként említi egy másik írás³³ az úgynevezett Revolut rendszeren keresztül való pénzmosást. A Revolut rendszer lényege, hogy olcsóbb banki szolgáltatást nyújt, legális, azonban sem regionális irodái, sem fiókjai, sem ATM-jei nincsenek, és a nyomozó hatóság sem tud semmilyen információt szerezni, mert nincs semmilyen hivatalos kommunikációs csatornája, ahová megkeresést lehetne küldeni. Ez az említett publikáció egy konkrét csalássorozathoz kapcsolódó pénzmosási ügyre is felhívja a figyelmet, amelyet a Covid-19-világjárvány alatt követtek el, amelynek során FFP-maszkokat kínáltak eladásra csalárd módon, azonban azokat nem küldték meg a sértetteknek, és a csalásból származó összegeket kriptovaluták segítségével tüntették el.

²⁸ GÁL 2023.

²⁹ GÁL 2023.

³⁰ SZENDREI 2008.

³¹ ZÉMAN-HEGEDŰS 2023.

³² LUDÁNYI 2023.

³³ NAGY 2022.

Az általunk vizsgált időszakban a mértékadó folyóiratokban két írás jelent meg a pénzmosással összefüggő terrorizmusfinanszírozásról.³⁴ A 2009-es forrás részletes elemzést készített a nemzetközi terrorizmusról és elemezte a nemzetközi terrorizmusfinanszírozási módszereket, míg a későbbi, 2015-ös forrás részletesen elemzi a terrorizmusfinanszírozás büntettének különös részi törvényi tényállását.

Korrupciós bűncselekmények

A témában 9 db releváns publikációt találtunk.

A korrupció okságát és jogszemponitú elemzését végezte el Finszter³⁵ 2008-as írásában. Először a jogpolitikai megfontolásokat vizsgálja, azaz hogy a közélet tisztaságának a korrupciós bűncselekmények büntetendővé tételével az állami és közintézmények tekintélyének védelmén túl ki kell-e terjednie a gazdasági életre is, majd az akkor hatályos *Büntető törvénykönyvben* (1978. évi IV. törvény) szabályozott vesztegetés különös részi tényállását veszi részletes vizsgálat alá. Az írásban kitér a vesztegetések kriminológiai elemzésére, elsősorban annak kutatómódszertani sajátosságaira, oksági hátterére, illetve az úgynevezett kontrollkriminológia eredményeire. A kutatómódszertani sajátosságok kapcsán kiemeli, hogy nehezen kutatható a téma a bűncselekmény sajátosságából eredő látenciára figyelemmel, a klasszikus statisztikai elemzések segítségével nehéz reális képet alkotni. Ebből kifolyólag a statisztikai elemzést kiegészítve az úgynevezett kikérdezéses, interjú módszerrel célszerű alkalmazni. A korrupciós cselekmények oksági tényezőinek feltárásához három tényezőt szükséges felderíteni: a korrupciós cselekmények elkövetőjének motivációját (belső okok), a szervezeti okokat és a szervezet működési zavarait.

A korrupcióellenes fellépés kereteit vizsgálta Hack 2009-es cikkében.³⁶ A publikációban röviden bemutatja a Transparency International nemzetközi szervezet által alkalmazott Korrupció Érzékelési Indexet (Corruption Perception Index), a szervezet által évente közzétett Globális Korrupciós Jelentést (Global Corruption Report) és a Nemzeti Integritás Rendszerét. A Korrupció Érzékelési Index azt vizsgálja, hogy a nemzetközi és helyi elemzők, üzletemberek mennyire látják súlyosnak a korrupció problémáját, amire ők konkrét pontszámot adnak. Minél alacsonyabb a pontszám, annál súlyosabbnak érzékelik, a magas pontszám alacsony korrupcióra utal. A publikáció megjelenésekor hazánk korrupciós indexét 50-re értékelte a Transparency International (a 2023-as jelentésben 42).

A Globális Korrupciós Jelentés minden évben megjelenik, és minden évben más-más területre fókuszál, a hivatkozott írás megjelenésekor az üzleti élet korrupciós fertőzöttségét mérte. Ezenkívül a már hivatkozott korrupciós érzékelési

³⁴ GÁL-DÁVID 2015; SZENDREI 2009.

³⁵ FINSZTER 2008.

³⁶ HACK 2009.

indexet évente országokra lebontva értékelve közlik. Hack írásában felhívja a figyelmet a jogalkotás területén tapasztalható problémákra is.

A Nemzeti Integritás Rendszere – amelyet szintén a Transparency International fejlesztett ki – célja a korrupciós helyzetek kialakulását lehetővé tévő jogszabályi hiányosságok, gyakorlati hibák azonosítása. A cikk publikálásának időszakában az állami intézményrendszerben az alábbi hiányosságokra hívták fel a figyelmet: átláthatatlan párt- és kampányfinanszírozás, a közbeszerzési rendszer magas korrupciós kockázata, gyenge jogalkalmazás, enyhe szankciók, a korrupció társadalmi elfogadottsága magas, a civil szféra gyengesége, a politikai akarat hiánya a korrupció megfékezésére.

A fent hivatkozott cikkhez hasonlóan Hack egy másik, 2010-es cikkében is a korrupcióellenes fellépés jogszabályi és intézményi kereteit vizsgálja.³⁷ Kifejti, hogy jöllehet elég sok intézmény létezett (2010-ben), amely a korrupció elleni fellépést szolgálta, az intézmények közötti megfelelő koordináció nem valósult meg. Ugyanígy a számtalan jogszabály sem biztosította megfelelően a korrupció elleni hatékony fellépést. Felhívja ugyanakkor a figyelmet a vagyonynyilatkozatokkal kapcsolatos anomáliákra, amelyek egyetlen esetben sem állapítottak meg törvénytelen vagyongyarapodást. Ugyanígy felhívja a figyelmet a büntetőjogi lépések nem kellő hatékonyságára, tehát hogy jellemzően a kisebb tárgyi súlyú korrupciós cselekmények jutnak el a bíróságokig, azaz álláspontja szerint a nagyobb volumenű korrupciós ügyek elkövetői ellen jellemzően nem indulnak eljárások, illetve az ítélezési gyakorlatot is túlságosan enyhének tartotta.

Kőhalmi a gazdasági-politikai korrupcióról szóló publikációjában³⁸ a politikai korrupció fogalmi meghatározási lehetőségeit vizsgálja. Több neves szociológus, jogász fogalom meghatározását ismerteti: Hankiss, Szamel, Korinek, Lengyel, Sebestyén. Kiemeli, hogy a politikai korrupciót meg kell különböztetni a köznapi korrupciótól. Ez utóbbi jellemzően eseti jellegű, kis értékű, „kis hatalommal” bíró személyeknek (rendőr, parkolóellenőr, orvos) címzett jogtalan előnyök (például hálapénz) átadásával vagy ígéretével jár. A politikai korrupció viszont rendszerszerűen jelentkezik, egy egész politikai rendszert meghatározóvá válhat, és a nemzetgazdaságot nézve sokkal nagyobb károkkal fenyeget. A politikai-gazdasági korrupcióval kapcsolatban több problémára hívta fel a figyelmet: gyorsan képes alkalmazkodni a változó társadalmi-gazdasági környezethez, a rendszerváltás sem szüntette meg, globalizálódott, nem mérhető, nagy a látencia, a hivatalos statisztikai adatok nem mutatják a valós helyzetet. A korrupcióval szembeni büntetőjogi eszközökkel való fellépési lehetőségekkel kapcsolatban kifejti, hogy egyszerűbb jogrendszerre lenne szükség, a büntetőjogot e téren is *ultima ratió*nak kell tekinteni, a korrupció oksági tényezőit nem csak a büntetőjog oldhatja meg, és többet és hatékonyabban kellene alkalmazni olyan jogintézményeket a felderítésben, mint a tanúvédelem, a fedett nyomozók, a titkosszol-

³⁷ HACK 2010.

³⁸ KŐHALMI 2011.

gálati eszközök, ugyanakkor az ilyen ügyekben a bizonyítási teher megfordulásának lehetőségét elveti, mivel az számos visszaélésre adhatna lehetőséget.

A korrupció mérésének lehetőségeit tárgyalja egy 2021-es publikáció.³⁹ A szerzők kifejtik, hogy a korrupció mérése kiterjedhet a korrupciós tapasztalatokra, a korrupció érzékelésére, illetve annak megítélésére. A mérésre alkalmasak lehetnek tényalapú felmérések, statisztikai elemzések, becslések. Ugyanakkor felhívják a figyelmet arra, hogy a nagy látenciára tekintettel korlátozottan alkalmasak ezek a felmérési eredmények, és megemlítik még mint mérési módszert a szakértői értékelést, a mikroszintű jelenségek vizsgálatát, illetve az esettanulmányt. E jelenség mérésével kapcsolatban számtalan kockázatról is írnak: a felmérést végző szervezetek nem tekinthetők függetlennek, az általuk alkalmazott módszertan nem ismerhető meg teljes egészében, a használt kulcsfogalmak nem definiáltak, vagyis egyes országokban másképpen értelmezik azokat. Gyakori problémaként jelölik meg a szerzők, hogy a korrupció érzékelésével kapcsolatos eredményeket sokszor a korrupcióval kapcsolatos objektív eredményekként mutatják be, illetve a percepciók felmérések nem reprezentatív mintára támaszkodnak. További mérési kockázatokat rejt, hogy az eredmények úgy ábrázolják a korrupció jelenségét egy-egy országban, mintha abban csak az állam mint passzív vesztegető venne részt, figyelmen kívül hagyva, hogy az aktív fél esetleg magánszereplő külföldi személy. A korrupció objektív mérésének kritériumaként fogalmazzák meg: a mérő szervezet függetlenségét és objektivitását, a kutatás tárgyának egzakt meghatározását, a felmérés céljának, kérdéseinek meghatározását és azok összhangját, a kutatást megelőzően a releváns szakirodalom áttekintését, a hipotézisek felállítását és a kutatás végén a következtetések megfogalmazását.

A korrupció médiareprezentációját vizsgálta egy 2011-es publikáció,⁴⁰ amelyben 8 hazai internetes hírportál 2001 és 2009 között megjelent sajtóközleményeit vizsgálták olyan keresőszavak segítségével, mint korrump, korrupció, csúszópénz, kenőpénz, vesztegetés, pénzmosás. Mindezek alapján a vizsgált médiafelületeken az alábbi eredményeket állapították meg: a korrupciógyanús esetek a korrumpáltak és a korrumpálók megoszlása szerint a vizsgált időszakban százalékos arányban úgy alakultak, hogy 46% volt az egyéni, 46,7% a csoportos és 7,3% az intézményi elkövetések aránya a korrumpáltak között, míg 55% volt az egyéni, 39,5% a csoportos és 5,6% az intézményi elkövetések aránya a korrumpálók között.

Az üzleti és az önkormányzati, kormányzati szférában való megoszlás arányai: a korrumpáltak 5,9%-a az üzleti szférában volt, 88,6% a kormányzati, önkormányzati szférában, 5,5% egyéb intézmények képviselője volt. A korrumpálók 81,1%-a az üzleti szférából, 8,4% a kormányzati, önkormányzati szférából, 10,5% egyéb intézményi szférából került ki.

³⁹ NÉMETH–JAKOVÁC–VARGHA 2021.

⁴⁰ SZÁNTÓ et al. 2011.

Az érintett szereplők: a korrumpáltak 47,5%-a alacsony státuszából származott, 52,2%-uk magasabb, vezetői státuszából, a korrumpálók 38,4%-a alacsony státuszából került ki, míg 61,6%-uk magasabb státuszából.

Végül a korrupciós esetek intézményi megosztása: rendőrség 26,7%, bíróság 3%, önkormányzat 17,5%, minisztériumok 24,8%, adóhivatal 4,8%, VPOP 7,7%, nem országos hatáskörű szervezetek 6%, egyéb 9,8%.

A korrupciós témában néhány publikáció az egyes korrupciós bűncselekményekkel kapcsolatos nyomozási ajánlásokat fogalmazott meg: a vesztegetés nyomozása;⁴¹ a korrupció nyomozása, különös tekintettel a titkosszolgálati eszközökre;⁴² illetve a hűtlen kezelés nyomozása.⁴³

A hivatkozott publikációk mindegyike szerint a korrupciós cselekmények nehezen felderíthető és bizonyítható bűncselekmények, a tettenérés vagy a titkosszolgálati eszközök alkalmazása vezethet eredményességre. Fontos megkülönböztetni a felderítés és a bizonyítás szempontjából az alkalmi-szituációs korrupciós cselekményeket az intézményesített-strukturális elkövetési formától, mivel a két típusnál eltérhetnek a felderítési és bizonyítási ajánlások, lehetőségek.

A fent említett hűtlen kezelés bizonyításáról szóló publikációt azért is említjük itt, mert bár vagyon elleni bűncselekmény, azonban az esetek nagy részében valamilyen korrupciós bűncselekményhez (leginkább vesztegetéshez) kapcsolódik szorosán. A cikkben a szerző leírja a két fő ügýtípust e bűncselekmény-kategóriában: a vásárolt szolgáltatások ára magas, vagy áron alul ad el valamit a vagyonkezelő. Ezután részletesen elemzi a bizonyítás menetét, minden egyes büntetőjogi különös részi tényállási elem vonatkozásában: alany (vagyonkezelő), elkövetési magatartás (vagyonkezelői köteleességszegés), eredmény és okozati összefüggés (vagyon hátrány); és minden tényállási elemnél részletesen kifejti, hogy a gyakorlatban hogyan nyilvánulnak meg, és egy nyomozás során hogyan szerezhető be bizonyítékként.

Környezeti bűncselekmények

A környezeti bűncselekmények témájában 12 db releváns publikációt találtunk az általunk vizsgált tudományos folyóiratokban az elmúlt 20 évben.

Egy 2005-ös publikációban⁴⁴ a szerző a korábbi években előforduló környezeti bűncselekmények tendenciáit ismerteti. A környezetkárosítás kapcsán kifejti, hogy gyakran valamilyen illegális tevékenység következtében létrejövő szennyezéssel valósul meg, de előfordultak olyan esetek is, hogy kommunális szennyvizet engedtek mezőgazdasági területre vagy egyéb helyre (erdő, lakókörnyezet). A szerző felhívja a figyelmet a nem egységes jogalkalmazási gyakorlatra, mivel bizonyos esetekben

⁴¹ FINSZTER 2011.

⁴² TAKÁCS 2012.

⁴³ IBOLYA 2010.

⁴⁴ ÁBRAHÁM 2005.

bűncselekményként, más esetekben szabálysértésként kezelték ezeket az eseteket, illetve sok esetben a helyszíni szemle vagy akár a szakértő kirendelése is elmaradt. Az illegális hulladékelhelyezéssel kapcsolatban is ismerteti annak gyakorlatban előforduló formáit, így például a talajfeltöltésre kijelölt helyeken való illegális hulladék-elhelyezést. A természetkárosító bűncselekményekre a cikk megjelenését megelőző időkből a fokozottan védetté nyilvánított egyedekre elkövetés volt jellemző, azaz közúti vagy légi határátkelőhelyeken a Vám- és Pénzügyőrség eljáró tagjai találtak olyan védett állat- vagy növényfajokat, amelyeket az elkövetők megkíséreltek az országba be- vagy onnan kicsempészni. Kiemeli még e bűncselekménytípusnál, hogy az olasz vadászok hazánkban védett énekesmadarakat ejtenek el, amelyeket gyakran megkísérelnek az országból kicsempészni.

Tilki egy 2005-ös cikkében⁴⁵ a környezetvédelem megvalósulását vizsgálta a büntetőjogban és a szabálysértési jogban. Először az akkor hatályos Alkotmányban való szabályozást és az azzal kapcsolatos alkotmánybírói gyakorlatot vizsgálta, majd tárgyalta a környezetkárosítás, természetkárosítás bűncselekménye akkori kriminológiai jellemzőit: az elkövetési helyeket, az elkövetők nemi és életkori megoszlását és egyéb statisztikai jellemzőket, illetve az ilyen ügyekben folytatott büntetőeljárások jellemzőit. Felhívta a figyelmet arra, hogy sokszor tévesen szüntette meg a nyomozó hatóság a nyomozást olyan ügyekben, amelyekben az elkövető nemzetközi szerződés hatálya alá tartozó állatból készült preparátumot vagy annak származékát hozta be az országba, holott a büntetőjogi tényállás ezekre is kiterjed. Ugyanígy a környezetvédelem szabálysértési gyakorlatát is elemezte.

Egy másik publikációban⁴⁶ először a környezeti bűncselekmények globális káros hatásait ismerhetjük meg: a szerző a globális felmelegedést, majd a környezetkárosítás, természetkárosítás tényállásának szabályozástörténetét és az akkor hatályos tényállást elemzi. Végül képet ad a környezeti bűnözés akkori magyarországi helyzetéről a környezetkárosítás és a természetkárosítás bűncselekményének elkövetési adatairól és főbb tendenciáiról, illetve mindkét bűncselekményi kategóriában jogeseteket elemez. Érdemes kiemelni, hogy környezetkárosítás és természetkárosítás miatt az 1990-es évet megelőzően átlagban 10 alatti számban indultak nyomozások, míg 1990 után jelentősen megemelkedtek ezek a számok.

A környezeti bűncselekmények környezetvédői szemmel ismerhetők meg egy 2005-ös írásból.⁴⁷ A szerző részletesen elemzi az egyes környezeti elemek akkori állapotát, így a levegőtisztaságot (nem kielégítő), a felszíni és felszín alatti vizek minősége megőrzésének fontosságát, a talajvédelem helyzetét, amellyel kapcsolatban kifejti, hogy aggasztó jelenség a természetvédelmi területek és tájvédelmi körzetek talajának szennyezése, végül a hulladékkezelés helyzetét, amely szintén aggodalomra ad okot, mivel jelentős az illegális hulladékelhelyezés, nem kielégítő a hulladékelhelyezési

⁴⁵ TILKI 2005.

⁴⁶ TILKI 2004.

⁴⁷ HORVÁTH 2005.

kapacitás, illetve bizonyos vállalkozások a magas ártalmatlanítási költségek miatt illegálisan oldják meg az általuk termelt hulladék feldolgozását.

A környezet büntetőjogi védelmének akkori közösségi szabályait ismerteti egy 2005-ös publikáció.⁴⁸ Az EU abban az időben dolgozta ki a később elfogadott 2008/99-es irányelvet a környezet védelmében, amely ekkor még irányelvjavaslat volt. A szerző tárgyalja a készülő irányelv főbb tartalmi elemeit: az alkalmazást, a végrehajtást, a büntetőjogi jogsértéseket, amelyek közé főleg a súlyos környezeti ártalmakat okozó cselekmények kerültek be, illetve az alkalmazható szankciók körét, amelynél a hatékonyság és az elrettentés a fő alapelv. Kiemeli továbbá, hogy az irányelvtervezet nem szabályozta a nyomozati és vádhatósági tevékenység egyes kérdéseit. Szintén a környezeti büntetőjogról és annak fejlődéséről szól egy másik írás.⁴⁹ A már hivatkozott 2008/99-es irányelv kiadását megelőzően elemezte a környezeti büntetőjog helyzetét az Európai Unióban, amelynek legfőbb nehézségét az akkori szabályozási különbségek jelentették, amelyek szükségessé tették a jogharmonizációt e területen és az irányelv kiadását.

A veszélyes hulladékkal kapcsolatos bűncselekmények kriminálmorfológiai sajátosságait ismerhetjük meg Ligeti írásából.⁵⁰ A cikk megírásához 1996-tól 2003-ig végzett empirikus kutatást a szerző, bűnügyi iratok vizsgálatával. Összesen 145 bűnügyet elemzett. Többek között vizsgálta a területi megoszlást (megyéenként lebontva), az elkövetők jellemzőit (gazdálkodó 86%, magánszemély 11%, ismeretlen 3%), az elkövetés jellegét (gazdasági tevékenység 79%, gazdasági tevékenységen kívül 18%, ismeretlen 3%), az elkövetés tárgyait (ipari veszélyes hulladék 21%, hulladékolaj 17%, állati tetem 16%, szennyvíz 11%, növényvédő szerek 7%, akkumulátor 9%, aszfalt 10%, elektronikai hulladék 2%, ismeretlen 7%), illetve az ügyekben kiszabott szankciókat, amely az esetek nagy részében pénzbüntetés volt. A szerző összegzésében megállapítja, hogy bár a jogszabályi háttér már kidolgozott volt a publikáció megjelenésekor, azonban a veszélyes hulladék feldolgozása a gyakorlatban még jórészt megoldatlan probléma volt.

A szervezeti környezeti bűnözéssel kapcsolatos elméleteket ismerteti Kóhalmi⁵¹ írásában. E bűnözés lényege, hogy cégek, vállalkozások követnek el környezeti bűncselekményeket. Az első a racionális szennyező modell, amelynek lényege, hogy a cég a minél nagyobb profit elérése érdekében tanúsít szennyező magatartást. A Becker-modell lényege, hogy minél kisebb a valószínűsége annak, hogy adott cég által elkövetett környezeti bűncselekményt észlelnek, annál nagyobb bírásgot kell kiszabni. A legitimitási modell lényege szerint, ha az egyén (szervezet) értékrendje összhangban áll azzal a társadalommal, amelynek tagja, a probléma akkor keletkezik, ha e két értékrendszer eltér egymástól, mert ekkor legitimitási rés keletkezik, és cselekedni kell.

⁴⁸ Kovács 2005.

⁴⁹ Kóhalmi 2009.

⁵⁰ Ligeti 2005.

⁵¹ Kóhalmi 2010.

A környezetet károsító cselekmények elleni eszközrendszert mutatja be Tilki.⁵² Az eszközrendszerek közül első helyen az Alaptörvény áll, majd a különböző jogterületek eszközei: polgári jogi, azaz peres úton való fellépés, környezetet károsító cselekmények esetén, illetve a szankciók alkalmazása, amelyek lehetnek közigazgatási, szabálysértési és végül büntetőjogi szankciók.

A természetvédelem nemzetközi és európai uniós hátterének fejlődését mutatja be egy másik közlemény.⁵³ A természetvédelem kezdetei az 1972-es emberi környezetről szóló stockholmi konferenciáig nyúlnak vissza, amelyen 113 állam képviselte vett részt. Kiemelt figyelmet kapott a konferencián a természeti környezet: föld, víz, levegő, talaj, az élővilág ökológiai rendszere; és több nyilatkozatot fogadtak el a résztvevők (emberi környezetről, irányelvekről, akcióprogram-javaslat, szervezeti intézkedések az ENSZ-nél).

A szerző megemlíti az 1971-es ramsari egyezményt, amely a vadvizerekről és a vízimadarak védelméről szól, amelyhez hazánk is csatlakozott, és 1979-ben hirdette ki.

A természetvédelem területén kiemelt nemzetközi szerződés az 1973. március 3-án Washingtonban elfogadott *Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok kereskedelméről* (Convention on International Trade in Endangered Species, CITES), amelyhez hazánk 1985-ben csatlakozott. Az egyezmény három függelék tartalmaz, az I. függelékben található azon fajok, amelyekkel a kereskedelem teljességgel tiltott, mivel ezek a fajok kipusztulással vannak fenyegetve. A II. számú mellékletben lévő fajokkal szigorú szabályok mellett engedéllyel lehet kereskedni, míg a III. számú mellékletben található fajok egyes részes államok területén részesülnek nemzetközi védelemben.

A vándorló állatfajok védelméről szól az 1979-es bonni egyezmény, illetve az élőhelyek védelmét biztosítja a berni egyezmény.

Az Európai Unió több akcióprogramot indított és több irányelvet és rendeletet fogadott el a természet védelmére. A legjelentősebbek: 38/97/EK rendelet a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről, amely a fent hivatkozott CITES egyezménynél még szigorúbban védi a fajokat; a 91/244/EGK irányelvvel módosított, a vadon élő madarak védelméről szóló 79/409/EGK irányelv; a természetes élőhelyek, vadon élő állatok és növények védelméről szóló 92/43/EGK irányelv.

A természetvédelem hazai helyzetét, jogi környezetét és a Natura 2000 hálózatot ismerhetjük meg egy újabb, 2017-es publikációból.⁵⁴ Ebből megismerhetjük a nemzeti fejlődési keretstratégiát, amely az Országgyűlés 18/2013. (III. 28.) OGY határozata, és amelynek kiindulási alapja az, hogy az emberi cselekvések jelenkori problémák megoldására irányulnak, azonban a 21. század fő feladata a döntések hosszú távú, a jövő generációit érintő hatásainak értékelése, kezelése.

⁵² TILKI 2015.

⁵³ TILKI 2017b.

⁵⁴ TILKI 2017a.

Hivatkozik továbbá a szerző az Alaptörvényre, amelynek P) cikke szerint „a természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége”. A szerző elemzi, hogy a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény hogyan szabályozza egyes területek védelmét, illetve bemutatja a hazai Natura 2000-területek jogi szabályozási hátterét.

A veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok vámhatósági ellenőrzésének jogszabályi hátterét és gyakorlatát ismerhetjük meg egy 2020-as publikációból.⁵⁵ A gyakorlati tapasztalatok ismertetése statisztikai adatokon (2014–2018) és empirikus kutatási eredményeken (interjú) alapul.

Alapos nemzetközi kitekintést ad egy 2022-es írás, amely a vadon élő veszélyeztetett állat- és növényfajok illegális kereskedelmével foglalkozó nemzetközi szervezett bűnözést vizsgálja.⁵⁶ A cikk részletesen bemutatja, milyen struktúrájú, felépítésű szervezett bűnözői csoportok foglalkoznak e tevékenységgel, és számtalan, a nemzetközi szakirodalomból hozott esetleírást tartalmaz.

Végül részletes kriminálstatisztikai adatelemzés segítségével mutatja be Magyarország kriminálgeográfiai helyzetét a környezetkárosító bűncselekmények területén, illetve részletes elemzést is tartalmaz az elkövetői oldal vonatkozásában Zachar 2020-as írása.⁵⁷ A cikk a 2005–2018 közötti időszakban vizsgálta a jelenséget.

Megállapítások

Cikkünkben a gazdasági bűnözéshez és a rendőrség gazdaságvédelmi szakterületének három kiemelt területéhez kapcsolódó, az elmúlt húsz évben megjelent publikációkat vizsgáltuk.

Az elemzett publikációk egy része empirikus kutatási eredményeket mutatott be, más része az adott területen megjelent nemzetközi és hazai jogszabályi, intézményi háttér változásait követte nyomon, illetve egyes írások az adott területen kutatás-módszertani kérdéseket vizsgáltak.

Külön kitértünk publikációnk elején a gazdasági bűnözés, a gazdaságvédelem fogalmi megközelítéseire, a gazdasági bűnözés hazai alakulására. Az elmúlt 20 évben a témában megjelent cikkek rámutattak arra a tényre, hogy a gazdasági bűnözés szerteágazó, széles területet fog át, a szerzők sem értenek egyet abban, mit takar pontosan a gazdasági bűnözés mint fogalom. A jogalkalmazók részére (a rendőrség nyomozói, vizsgálói) azonban konkrétan meg kell fogalmazni, hogy mit takar pontosan e jelenség, részletes hatásköri lista szükséges taxatív felsorolással. Ezt

⁵⁵ HARNBERGER–ZSIGMOND 2020.

⁵⁶ ZSIGMOND 2022.

⁵⁷ ZACHAR 2020.

a pontos felsorolást tartalmazza a rendőrség gazdaságvédelmi tevékenységéről szóló 17/2018-as ORFK utasítás, amely mintha figyelembe venné az egyik elméleti megközelítést, például a vagyon elleni bűncselekmények vonatkozásában csak a gazdálkodással összefüggő bűncselekményeket sorolja a gazdaságvédelem hatáskörébe.

A pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás területén megjelent publikációk rámutattak a bűncselekmény globális jellegére, közgazdasági veszélyeire. Ismertették az egyes pénzmosási módszereket, a pénzmosás elleni fellépés nemzetközi, európai uniós és hazai jogi és intézményi hátterét, kereteit, változásait, illetve rámutattak egyes jogértelmezési, dogmatikai kérdésekre.

A korrupciós területen a vizsgált időszakban megjelent írások elemezték a korrupció oksági kérdéseit, a kutatómódszertani nehézségeket, a korrupció elleni fellépés intézményi, jogszabályi hátterét, amellyel kapcsolatban kritikai észrevételeket is megfogalmaztak: a jogszabályi háttér nem megfelelő hatékonyságát, az intézmények koordinálatlanságát. Egy empirikus kutatáson alapuló cikk megkísérelte felvázolni a globális és hazai korrupciós helyzetet, egy másik cikk általánosságban fogalmazott meg kritikai észrevételeket azzal a kutatómódszertannal, amelyet az előbbi írást megalapozó kutatás során alkalmaztak.

A környezeti bűncselekmények területén 2004–2024 között megjelent publikációk egy része a vizsgált szakterületen gyakorlatban előforduló bűncselekményeket, illetve a jogalkalmazói oldalon előforduló nehézségeket mutatta be. Több szerző foglalkozott a nemzetközi, európai uniós és hazai jogszabályi háttérrel, annak fejlődésével, illetve néhány empirikus kutatáson alapuló írás ismertette a környezeti bűncselekmények jellemzőit, alakulását, a szervezett bűnözés megjelenését.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a rendészettudományi-bűnügyi tudományok az általunk vizsgált szakterületeken az elmúlt 20 évben hasznos ismereteket, a gyakorlatban is használható eredményeket nyújtottak elsősorban a jogalkalmazók részére, de úgy véljük, hogy a dogmatikai tárgyú írások a jogalkotók számára is figyelemre méltó, megfontolandó problémákat vázoltak fel.

Felhasznált irodalom

- ÁBRAHÁM Attila (2005): A környezeti bűnözés alakulása az elmúlt években. *Belügyi Szemle*, 53(5), 22–51.
- BALASSA Bence – BERZSENYI Tamás (2018): A rendszerváltás időszakában gyorsuló gazdasági bűnözés szerveződése. *Belügyi Szemle*, 66(9), 7–28. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.9.1>
- BÁLINT Péter (2016): A pénzmosást megelőző alapbűncselekmény dilemmái. *Belügyi Szemle*, 64(9), 65–75. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.9.4>
- BODA József et al. szerk. (2019): *Rendészettudományi szaklexikon*. Budapest: Dialóg Campus.
- Council of the European Union (2017): *Council conclusions setting the EU's priorities for the fight against serious and organised crime for EMPACT 2022–2025*. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/en/pdf>
- CZINE Ágnes (2005): A pénzmosás és a bírói gyakorlat. *Belügyi Szemle*, 53(10), 73–84.

- DÁNOS Valér (2023): A pénzmosás megjelenésének feltételei a hazai szervezett bűnözés elemei között az 1980-as évek elején. *Belügyi Szemle*, 71(5), 779–795. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.3>
- FINSZTER Géza (2008): A közélet tisztasága elleni bűncselekmények oksága. A korrupció jogszempontú elemzése. *Magyar Rendészet*, 8(4), 39–57.
- FINSZTER Géza (2011): A korrupció nyomozása. *Belügyi Szemle*, 59(11), 75–97.
- GÁL István L. (2005): A pénzmosás mint globális gazdasági és büntetőjogi kihívás. *Belügyi Szemle*, 53(6), 89–108.
- GÁL István L. (2008): A gazdasági bűnözés a bűnügyi statisztika tükrében. *Rendészeti Szemle*, 56(3), 29–44.
- GÁL István L. (2009): Régi és új kísérletek a gazdasági bűnözés fogalmának meghatározására. *Rendészeti Szemle*, 57(7–8), 24–38.
- GÁL István L. (2023): Dogmatikai problémák a pénzmosás hatályos magyar szabályozásával kapcsolatban. *Belügyi Szemle*, 71(5), 741–763. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.1>
- GÁL István L. – DÁVID Ferenc (2015): A terrorizmus büntetőjogi oldala: a terrorcselekmény és terrorizmus finanszírozása. *Belügyi Szemle*, 63(7–8), 72–87. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.7-8.4>
- HACK Péter (2009): A korrupció elleni fellépés intézményi keretei és a jogalkotási tapasztalatok. *Rendészeti Szemle*, 57(11), 24–37.
- HACK Péter (2010): A korrupció elleni fellépés keretei. *Magyar Rendészet*, 10(3–4), 6–15.
- HARNBERGER György – ZSIGMOND Csaba (2020): A veszélyeztetett vadon élő fajok szállításának vámhatósági ellenőrzése. *Magyar Rendészet*, 20(1), 45–66. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2020.1.3>
- HORVÁTH József (2005): Környezeti bűnözés – környezetvédelmi nézőpontból. *Belügyi Szemle*, 53(11), 17–36.
- IBOLYA Tibor (2010): A hűtlen kezelés bizonyítása. *Belügyi Szemle*, 58(10), 82–94.
- INZELT Éva (2007): A fehérgalléros bűn és bűnhődés – az amerikai példa. *Rendészeti Szemle*, 55(6), 84–97.
- JACSÓ Judit (2009): Az Európai Unió III. pénzmosási irányelve és magyarországi gyakorlati tapasztalatai. *Rendészeti Szemle*, 57(7–8), 221–239.
- JACSÓ Judit (2023): A pénzmosás elleni fellépés uniós dimenziói – a büntetőjogi szabályozás reformja Németországban. *Belügyi Szemle*, 71(5), 905–920. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.9>
- JANKOVICS Kornélia (2006): Gazdaságvédelmi Alapvetés. *Magyar Rendészet*, 6(2), 3–10.
- KORINEK László (2009): A gazdasági bűnözés kriminológiai szempontú megközelítése. *Rendészeti Szemle*, 57(7–8), 39–57.
- KOVÁCS Ágnes (2005): A környezet büntetőjogi védelmének közösségi szabályairól. *Belügyi Szemle*, 53(5), 123–132.
- KÓHALMI László (2009): Az európai környezeti büntetőjog fejlődési irányai és problémái. *Rendészeti Szemle*, 57(1), 42–63.
- KÓHALMI László (2010): A szervezeti környezeti bűnözést magyarázó egyes bűnözési elméletek – különös tekintettel a közgazdasági paradigmákra. *Rendészeti Szemle*, 58(1), 120–144.
- KÓHALMI László (2011): Elmélkedés a gazdasági-politikai korrupcióról. *Magyar Rendészet*, 11(1), 11–20.
- LAPSÁNSZKY András – BOROS Anita (2021): A közigazgatási jog gazdasági szerepköre. In JAKAB András et al. (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Közigazgatási jog rovat)*. Online: <https://ijoten.hu/szocikk/a-kozigazgatasi-jog-gazdasagi-szerepkore>
- LIGETI Miklós (2005): Veszélyeshulladék-bűncselekmények Magyarországon. *Belügyi Szemle*, 53(5), 52–89.
- LUDÁNYI Csaba (2023): Egy pénzmosást folytató bünszervezet felszámolása. *Belügyi Szemle*, 71(9), 1549–1559. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.9.2>

- NAGY Henriett (2020): A pénzmosás magyarországi jogi szabályozásának vázlata. *Magyar Rendészet*, 20(1), 93–105. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2020.1.6>
- NAGY Ivett (2022): A szervezett bűnözői csoportok vagyonelejtési technikái a Covid-19-világjárvány előtt és alatt. *Magyar Rendészet*, 22(2), 93–106. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2022.2.6>
- NÉMETH Erzsébet – JAKOVÁC Katalin – VARGHA Bálint (2021): Módszertani szempontok a hazai korrupciós helyzet tudományosan megalapozott mérésének kialakításához. *Belügyi Szemle*, 69(11), 1963–1980. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.11.5>
- POLT Péter (2023): A saját pénzmosás dogmatikai kérdései. *Belügyi Szemle*, 71(5), 765–778. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.2>
- SZÁNTÓ Zoltán et al. (2011): A korrupció típusai és médiareprezentációja Magyarországon 2001–2009. *Belügyi Szemle*, 59(11), 53–74.
- SZENDREI Ferenc (2008): Néhány gondolat pénzmosási technikáról és a pénzmosás méréséről. *Magyar Rendészet*, 8(3), 104–110.
- SZENDREI Ferenc (2009): A terrorizmus és a terrorizmus finanszírozás néhány jellemzője. *Magyar Rendészet*, 9(1–2), 22–37.
- SZENDREI Ferenc (2018): A szervezett bűnözés gazdasági háttere és a pénzmosás. *Magyar Rendészet*, 18(5), 77–91. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2018.5.5>
- TAKÁCS Veronika (2012): A korrupció nyomozása, különös tekintettel a titkosszolgálati eszközökre. *Belügyi Szemle*, 60(12), 93–118.
- TILKI Katalin (2004): Környezetkárosítás és természetkárosítás: A környezetvédelem aktuális problémái. *Magyar Rendészet*, 4(2), 79–108.
- TILKI Katalin (2005): Környezetvédelem a büntetőjogban és a szabálysértési jogban. *Belügyi Szemle*, 53(5), 90–101.
- TILKI Katalin (2015): A környezetet károsító cselekmények elleni fellépés eszköztandszere. *Belügyi Szemle*, 63(5), 74–91. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.5.5>
- TILKI Katalin (2017a): A természetvédelem magyarországi helyzete és jogi környezete, a Natura 2000 hálózat. *Belügyi Szemle*, 65(9), 72–88. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.9.5>
- TILKI Katalin (2017b): Természetvédelem nemzetközi szinten és az Európai Unióban. *Belügyi Szemle*, 65(5), 87–104. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.5.6>
- TÓTH Mihály (2009): Húsz év mérlege. Gazdasági bűneink és következményeik egy „szép új világ”-ban. *Rendészeti Szemle*, 57(7–8), 5–23.
- ZACHAR Zalán (2020): A környezetkárosítás-bűncselekmény kriminálstatistikai mutatói és az elkövetők szociálgeográfiai vizsgálata. *Belügyi Szemle*, 68(1), 33–51. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.1.2>
- ZÉMAN Zoltán – HEGEDŰS Mihály (2023): Pénzmosás mint negatív gazdasági tényező az Európai Unióban. *Belügyi Szemle*, 71(5), 885–904. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.5.8>
- ZSIGMOND Csaba (2022): Bűnszervezetek a nemzetközi illegális állat- és növénykereskedelemben. *Magyar Rendészet*, 22(1), 195–223. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2022.1.12>

ABSTRACT

Scientific Publication Activity in the Last Twenty Years in the Priority Areas of Police Economic Protection in Leading National Journals

Richárd NAGY – Csaba ZSIGMOND

This paper aims to provide a short scientific metric summary of the theoretical approaches and some priority areas of police economic protection by reviewing and analysing the scientific

publications published in the last 20 years in the most prominent Hungarian journals. The areas under review are economic crime, police economic protection, money laundering, corruption and environmental crimes. After reviewing and analysing the publications, it can be concluded that in the articles on theoretical approaches to economic crime, the authors have different views on the characteristics, boundaries and concepts of economic crime. In the articles published in the three priority fields, they discussed changes in the international, EU and domestic legal environment, the emerging dogmatic and legal interpretation issues, criminological characteristics, experiences from successfully solved cases, good practices, and, in the field of corruption, research methodology issues due to the high latency of this type of crime. Our article illustrates the different scientific positions in each field and their development and evolution. Such an overview analysis of the writings in the field can serve as a valuable resource for practitioners and academics researching the subject, as they can learn about the various academic positions, the development and changes in the legal environment, and the emerging dogmatic issues.

Keywords: *police economic protection, economic crime, money laundering, corruption, environmental crime*